

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe

za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir

Št. 13. V Ljubljani, 15. julija 1908. Leto XXV.

Obscg: Vnetje plečnega člana (švint) pri konjih. — Preteča nevarnost naši vinski kupčiji. Boj proti žganju in tujemu pivu. — Podrobni načrt gospodarsko-poučnega potovanja na Češko. — Razstava masla na Vrhniki. — Sestava mleka, važnost mlečne tolščobe in kaj vpliva na njeno množino. — Vprašanja in odgovori. — Kaj delajo naše podružnice. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Vnetje plečnega člana (švint) pri konjih.

Pod imenom vnetje plečnega člana razumevamo vse bolezni, ki se nahajajo v plečnem členu ali v njegovi okolici. Velikokrat zvrčajo nevedni ljudje bolezen v pleča, akoravno se kje drugje nahaja. Naš živinorejec je kmalu s sodbo gotov, rekoč: „Konju manjka tukaj v plečih“. Čez nekoliko časa pa se kje na nogi prikaže morska kost, kar je bilo vzrok šepanju. Nevedni mazači pri vsakem šepanju konja namažejo na plečih, češ, tukaj gori mu manjka. Nikakor pa nočem trditi, da konji nikdar zaradi bolezni v plečih ne šepajo; s temi opomnjami sem hotel le povedati, da se večkrat pleča ozdravljajo, dočim tiči bolezen v kakem drugem delu.

Vzroki plečnega vnetja so jako različni in mnogovrstni, in vseh mi nikakor ni mogoče naštet. Če si konj pleča odere, ali si kako ostro (špičasto) reč v pleča zadere ali se sploh na teh delih kako poškoduje, na pr. po udarcu, padcu ali skoku, se rada prikaže ta bolezen. Bolezen

tudi rada nastane po prehlajenju, posebno če je živina potna.

Znamenja. Pri ti bolezni boleha mišice ali pa tudi kite; včasih je pa člen sam vnet, drugikrat

Podoba 67.

je vedno krajši kakor oni zdrave noge. Težo života konj vedno skuša preložiti na zdravo nogo. Živinče šepa na mehkih in na trdnih tleh enako. Če konja v krogu drvimo, bolj šepa, če ima bolno nogo zunaj kakor

pa zopet živci. V drugih slučajih pa živino po plečnem členu trga, ker se je močno prehladila (revmatizem). Iz vsega tega lahko izprevidite, da različne bolezni imenujemo vnetje plečnega člana, ker posameznih bolezni ne moremo vedno z gotovostjo določiti. — Pri vseh gori navedenih boleznih živina šepa; to šepanje je včasih veliko, drugikrat pa zopet zelo majhno. Vedno pa ima kruljavost svoje posebnosti: živina nogo težko in nerodno privzdiguje ter prestavlja; žival nogo komaj nekoliko od tal privzdigne in jo takorekoč za seboj vleče (z njo drsa) ter se v plečih dreveno drži. Korak bolne noge

pa če bi bila bolna noga na notranji strani. V hlevu se pa konj opira na bolno nogo in je ne postavlja naprej, kakor pri vnetju v kopitu.

Razložek med šepanjem, ki prihaja od vnetega kopita, in med onim, ki prihaja od vnetega plečnega člena, je jako velik; tu hočem te razložke malo natančneje opisati.

Kadar je vneto kopito, postavlja konj nogo v hlevu naprej ali na stran, če je pa vnet plečni člen, se opira na vso nogo.

Če šepanje prihaja od plečnega člena, privzdiguje konj nogo nerodno, vendar pa stopa z vsem kopitom na tla, kadar pa šepa zaradi kopita, stopa samo na prstno steno.

Pri boleznih v plečih konj šepa na mehkih kakor na trdih tleh enako; če so pa mehki deli v kopitu vneti, takrat pa konj bolj šepa na trdih kakor na mehkih tleh.

Če konja z bolnim plečnim členom v krogu podimo, takrat šepa bolj, če je bolna noga zunaj; če ima pa konj vnetje v kopitu, pa manj šepa, če je bolna noga zunaj. Če je v prvem slučaju bolna noga na notranji strani, konj manj šepa; če je pa v drugem slučaju bolna noga znotraj, pa konj bolj močno šepa.

Na plečih ne opazimo vedno znamenj, ki bi nam to bolezen naznanjala. Drugikrat pa zopet opazimo gorkoto, oteklino in bolečino. Ta znamenja vnetja opazujemo najbolj, če pleča z roko pritismo ali pa bolno nogo naprej ali nazaj od života držimo. Če bolezen v plečih dolgo časa traja, se meso začne izgubljati, bolna stran postane ploščasta, pleča se suše.*) Če smo že vso nogo preiskali in nismo našli nič sumljivega za kako drugo bolezen, če vsa znamenja za bolezen v plečih govorijo, tedaj napravimo s konjem naslednja dva poskusa. Po teh dveh poskusih se natanko prepričamo, je li bolezen v plečih ali ne. Prva poskušnja je tale: Bolno ali bolje sumno nogo držimo nekoliko minut od života nazaj ali naprej; potem nogo izpustimo in konja precej v dir zapodimo. Če je bolezen v plečih, bo konj po ti poskušnji veliko bolj šepal kakor prej. — Druga poskušnja: Konja podimo v majhnem krogu; če je bolna noga zunaj kroga (t. j. če mora bolna noga več hoditi ali večji krog napraviti), takrat šepa živina veliko bolj kakor takrat, kadar je bolna noga na notranji strani. — Kadar sta obe plečeti bolni, stopa žival z obema nogama na kratko in je na obeh straneh nekako zvezana ali drevena; šepanje pa ni veliko.

Ljudje to bolezen navadno smatrajo za jako hudo in neozdravljivo. V tem je že nekoliko resnice, popolnoma resnično pa to vendar ni. Seveda tu govorim samo o tistih slučajih, pri katerih se je vnetje plečnega člena dobro in natanko spoznalo; drganje v pleča seveda nič ne koristi, če na piščali morska kost rase in konj zaradi tega šepa. Vselej se bolezen najprej ozdravi, če so samo mišice vnete; težavnejša pa je reč, če je vnet člen sam. Če konja trga zaradi prehlajenja (revmatizma), trganje navadno kmalu pojenja, a se vendar zelo rado ponovi.

Ozdravljanje. Ker vselej ne vemo, ali je vnet člen, ali bolujejo mišice ali živci, ali živino samo trga, moramo vse po enem kopitu ozdravljati. Pri frišni bolečini (pri vnetju) rabimo hladilne reči. Pleče se spira z mrzlo vodo, ali se pa namaže z ilovico. Ilovica se

pa mora hitro menjavati in se ne sme nikdar tako dolgo pustiti, da bi se posušila. Namesto z mažo iz ilovice moremo dajati tudi mrzle obkladke. Za take obkladke najbolje služi kaka stara vreča, ki se pritrdi na pleča, kakor kaže podoba 67. Vsakih 10 minut se vreča izmenja z drugo, ki je ležala v mrzli vodi, ali pa se poliva z mrzlo vodo. Kadar se v nekoliko dneh šepanje zboljša, polijemo pleče s kafrovcem ali s terpentinovim oljem, ki mu primešamo dve tretjini vode, in zatem pleče s slamo tako dolgo drgamo, da se čisto posuši. To vsak dan dvakrat ponavljamo. Najbolje pa še storimo, če mrzlih ovitkov celo nič ne rabimo, ampak začnemo pleče precej drgati s kafrovcem, ki mu nekoliko salmijakovca ali terpentinovega olja prilijemo. Če se šepanje dolgo časa ne zboljša, rabimo ostrejša zdravila, ki jih vmencavamo v pleče; tako na pr. se rabi mešanica iz 5 delov terpentinovega olja, iz 8 delov kafrovca in iz dveh delov španskih muh. To tekočino vsak dan enkrat v pleče tako dolgo vdrgavamo, da koža postane mokra in se prikažejo kraste. Ravno isto moč ima tudi mešanica, ki obstoji iz polovice kafrovca in polovice terpentinovega olja.

Živina mora imeti počitek in dovolj mehke nastelje. Hlev mora biti gorak, in posebno nam je skrbeti, da živina ne stoji na prepihu. Na noben način se živina ob času bolezní ne sme vpregati. V kakih desetih dneh peljemo konja malo pred hlev, da se prepričamo, ali se je šepanje že malo zmanjšalo, in sploh, koliko je naše ozdravljanje pomagalo. Ko se je vsako znamenje bolezní izgubilo, ko smo konja že nekoliko časa za majhna dela rabili, se šele sme za vsakdanje in navadno delo vpreči. Sicer se bolezen rada povrne in navadno z večjo silo nastopi kakor prvikrat.

Preteča nevarnost naši vinski kupčiji. Boj proti žganju in tujemu pivu.

Ko je trtna uš ugonobila večino lepih vinogradov v naših kranjskih, štajerskih, primorskih in istrskih vinorodnih krajih, so s krčevito vmemo pričeli zasajati nove ameriške vinograde, ne oziraje se na ogromne stroške, ki jih je obnavljanje zahtevalo. K temu delu je spodbujalo zlasti dejstvo, da so nove, cepljene trte mnogo lepše uspevale ter mnogo več rodile kakor stare in da so se z vpeljavo finejših trtnih vrst začela pridelovati tudi boljše vina, ki so dosegla tudi višjo ceno.

Še pred par leti se nobenemu niti ni sanjalo, da bi v bližnji bodočnosti utegnili v naših krajih nastopiti kupčijska kriza vsled prevelikega vinskega pridelka. In žal, da bi utegnili do tega priti, če se prodajne razmere ne zboljšajo. Samo ena izborna letina je na tisoče vinogradnikom, ki so stavili v svoje vinograde vse upanje na boljšo bodočnost, vzela veselje do nadaljnjega zasajanja, in to vsled preslabe vinske kupčije. Na stotine vinogradnikov na Kranjskem, Štajerskem, Goriškem, v Istri i. dr., ima še ves svoj vinski pridelek v kleti in ga ne more spraviti tudi po prav nizki ceni v denar. Žalostno, toda resnično!

Skrb pa tare te vinogradnike še bolj bližajoča se letošnja trgatve, ker je letos trta povsodi izredno lepo zarodila, grozdje je v lepem vremenu odcvetelo in trte povsodi prav bujno rasejo in vse je popolnoma zdravo. Tako je pričakovati, da bo letošnja vinska letina, če ne bo nikake posebne uime, lansko vinsko letino, kar se množine tiče, še znatno prekosila.

*) Naši kmetovalci pravijo temu »švint«, kar je pa nemška beseda. Slovensko se reče: Roka se mu suši, noga se mu suši, pleča se mu suše.

Posledica tega bo seveda, da bo cena vinu še bolj padla, in česar se je posebno bati, v nekterih krajih celo pod pridelovalno ceno.

Vsakdo, ki svetovnih razmer ne pozna, začudeno vprašuje po vzroku slabšanja vinske kupčije, ko vendar Avstrija prav malo vina prideluje v primeri s prebivalstvom, namreč povprečno po 4.000.000 hl na leto. Tudi uvoz tujih vin je sedaj tako neznamenit, izvzemši z Ogrskega, da bi z našim vinogradništvom ne smel tekmovali, in slednjič tudi delovanje onih, ki delujejo proti pitju opojnih pijač, je v tem oziru brez pomena.

Glavni vzrok slabšanja vinske kupčije tiči v vedno bolj razširjajočem se uživanju piva in žganja. Dočim se je pivo še pred kakimi 10 leti dobivalo le v večjih krajih in le v večjih gostilnah, se danes dobiva v vsaki zakotni gorski gostilni. „Pivo je ceno in človeka hladi,“ tako si vsakdo misli, in zato vidimo sedaj povsodi po deželi, da kmet ali kmetica, ki prestopi prag gostilne, ne naroči več vina, marveč le pivo. Potemtakem si dela pravzaprav vinogradnik sam veliko konkurenco. V tem oziru ne zadeva krivda gostilničarja, pač pa uživalce, ki so voljni tujo vodo v podobi piva drago plačevati, zato da je domači vinski pridelek od leta do leta cenejši.

Stem ni rečeno, da naj se pivopitje opusti, toda mi smo proti splošnemu uživanju zlasti tujega, od naših nasprotnikov vsiljenega piva, ki uničuje obstoj tudi naših domačih pivovaren. Mnogo domačih narodnih pivovaren propade, ker jih izpodrivajo tuje pivovarne. Zato naj bi se tudi pri nas po njihovem geslu ravnalo: „Nič tujega v deželo.“ Ravno Kranjska je velik odjemalec tujega piva.

Da se torej prodaja in poraba vina v naših krajih pospeši in povzdigne, je pričeti boj proti tujemu pivu stem, da se na gostilničarje vpliva, da naročajo pivo le od domačih pivovarnarjev in da se davek na pivo kolikor možno zviša. Nekaj se je že s 1. julijem zvišal, a še vedno premalo, da bi se poraba nekoliko zmanjšala.

Enak boj je pričeti tudi proti žganjepitju, ki se med nižjimi sloji vedno bolj razširja, kmetom ne povzroča samo gmotnega uničenja, marveč tudi moralno propalost.

Če bi se ljudstvo, zlasti v vinorodnih krajih, na vsakem shodu in ob vsaki ugodni priliki po merodajnih osebah (po župnikih, županih, zdravnikih, učiteljih i. dr.) poučevali, na kakšen način sami sebe gmotno in moralno uničujejo, smo prepričani, da bi v kratkem času nastal popoln prevrat, da bi o vinski krizi ne bilo več govora in da bi potem kupčija z našimi vini zopet postala tako živahna, kakor je bila nekdanj. Zato, vinogradniki, složno v boj proti tujim tekmovalcem!

Fr. Gombač.

Podrobni načrt gospodarsko-poučnega potovanja na Češko

od 2. do 12. avgusta 1. 1908.

V nedeljo, dne 2. avgusta ob dveh popoldne sestanek na vrtu hotela „Lloyd“ v Ljubljani, tukaj razdelitev voznih listov in znakov. (Oni izletniki, ki se ne peljejo čez Ljubljano, dobijo listke in znake po pošti.) Nagovor zastopnika c. kr. kmetijske družbe in voditelja izletnikov.

Ob 3. uri 15 min. odhod na kolodvor.

Ob 3. uri 45 min. odhod z vlakom v Jesenice, prihod ob 5. uri 53 min.

Ob 8. uri 38 min. zvečer pride brzovlak od Trsta, ki pripelje **primorske udeležence**. (Iz Trsta odhaja vlak ob petih popoldne.) S tem brzovlakom, ki odhaja ob 8. uri 42 min. zvečer iz Jesenic, se peljemo vsi naprej proti Celovcu. V Celovcu ob 9. uri 42 min. zvečer in v Šmihelu (St. Michael) ob 12. uri 56 min. ponoči se nam pridružijo spodnještajerski udeleženci. One, ki se peljejo čez Celje-Zeltweg opozarjam, da se morajo iz Zeltwega peljati še **naprej do Šmihela**, ker se **v Zeltwegu naš brzovlak ne ustavi**. Zato se je treba peljati: iz Celja ob 12. uri 38 min. popoldne v Zeltweg (prihod ob 9. uri 12 min. zvečer), tukaj je prestopiti in odto ob 9. uri 41 min. zvečer dalje v Šmihel, kjer je treba počakati naš brzovlak, ki pride ob 12. uri 56 min. in odhaja ob 12. uri 59 min. ponoči proti Selztalu. Oni udeleženci, ki se peljejo iz Maribora in se nam pridružijo v Celovcu, morajo oditi iz Maribora najpozneje z brzovlakom ob 4. uri 38 min. popoldne.

Druge udeležence izleta spoznajo po gospodarskih znakih, voditelja po enakem znaku na belordeči kokardi. Pri voditelju se je treba **takoj** javiti.

Prihod v Češke Budjevice v **ponedeljek, dne 3. avgusta** ob 8. uri 22 min. zjutraj, nastanitev v hotelu „U slunce“ (pri solncu), potem ogled češke kmetijske šole. Ob 1/2 12. uri skupen obed v hotelu, potem ob 1/2 1. uri izlet z vozovi preko občin Lípí, Kvítkovice, Čákov, Dechtáře, Břehov in Pištín (skupaj okoli 30 km) nazaj v Budjevice. V teh občinah bomo videli način kmetovanja na južnem Češkem in zlasti rejo lepih konj. Prenočitev v hotelu „pri solncu“.

V **torek, dne 4. avgusta** zjutraj bo treba že ob 1/2 5. uri zjutraj vstati, ker se z vlakom ob 5. uri 36 min. odpeljemo v postajo Hluboka, kamor dospemo ob 5. uri 48 min. Prtljago pošljemo po železnici naravnost v Tabor. V Hluboki (sloveče posestvo kneza Schwarzenberga) si najprej ogledamo dvor (marof) „Vondrov“ (od 6 1/2 do 7 1/2 zjutraj), potem lovsko hišo (8—9) in grad (od 9 1/2 do 10 1/2). Nato bo koj skupen obed v hotelu „Obec“ (občina) na Hluboki, in sicer ob 3/4 na 11. Po obedu pojdemo ob 1/2 12. peš na postajo Záměst (3/4 ure hoda), odkoder se odpeljemo z vlakom ob 12. uri 26 min. v Veselí-Mezimostí, kamor dospemo ob 1. uri 6 min. popoldne. (Do tukaj nas spremlja ravnatelj budjejeviške kmet. šole, poslanec, inženir kemije g. Rudolf Freybal).

Na postaji nas čakajo vozovi, ki nas peljejo pod spremstvom inženirja deželnega kulturnega sveta gospoda Vojteha Červinka iz Soběslave v 12 km oddaljeno vas Zálší, kjer si ogledamo zanimivo barjansko gospodarstvo deželnega kulturnega sveta.

Po majhnem okrepčanju v gostilni grofa Vratislava v Zálší se vrnemo zopet na postajo in se ob 7. uri 16 min. (najpozneje 7. uri 34 min.) odpeljemo v Tabor, kamor pridemo ob 7. uri 42 min. (oz. 8. uri 12 min.) zvečer in se nastanimo v hotelu „Nový“.

V **sredo, dne 5. avgusta** zjutraj si ogledamo pod vodstvom kakega zastopnika kmetijske akademije staroslavno mesto Tabor, potem po skupnem kosilu v hotelu popoldne kmetijsko akademijo in njena poskusna polja ter družbeno mlekarstvo s parno gonilno silo. Zvečer, zadnji čas z brzovlakom ob 7. uri 43 min., se odpeljemo v Prago, kamor dospemo ob 9. uri 29 min. zvečer. V Pragi se nastanimo v privatnih stanovanjih, ki jih pri-skrbi deželni kulturni svet v sporazumu s komitejem razstave, ali pa v kakem velikem hotelu.

V **četrtak, dne 6. avgusta** ob 8 zjutraj zbirališče na določenem kraju, potem ogled znamenitosti mesta

Prage na posebnih razglednih vozovih tvrdke Svoboda in Hinais.

Ob 12 skupen obed in ob 2 odhod v razstavo. Ogled razstave, prosta zabava.

V petek, dne 7. avgusta. Zjutraj ob 8 odhod v Nusle, tam ogled akcijske mlekarne in kake pivovarne, popoldne ogled razstave, zvečer lahko v kako gledališče.

V soboto, dne 8. avgusta. Ob 8 zjutraj odhod v Visočane, tam ogled mlekarne in tvornice za sladkor. Odtod v Trojo, ogled deželne sadjarske šole. Skupen obed v trojski restavraciji v gradu. Po obedu obisk razstave.

V nedeljo, dne 9. avgusta. Zjutraj ob 7 odhod s posebnim parnikom po kanalizirani Vltavi v Melnik, prihod ob pol 12.

Po prihodu nastanitev deloma v hotelu, deloma v internatu kmet. šole. Ob 12. uri skupen obed v hotelu „Stádník“.

Popoldne ogled kmetijske šole, ogled gospodarstva, vinogradov in kleti njega svetlosti kneza Jurija Lobkovica in vinogradov ter kleti g. Viktorina. Skupna večerja v hotelu „Stádník“ in prenočitev.

V ponedeljek, dne 10. avgusta ob $\frac{1}{2}$ 6. uri zj. odhod z Melnika z vozovi v Dol. Bečkovice, kjer si ogledamo vinograde in kleti nj. svetl. kneza Ferdinanda Lobkovica, odtod v Počapli v hmeljnike tega kneza in nato v Rovdnico, kjer si ogledamo tvornico za pluge. Tukaj bo skupen obed in po obedu (ob 1 uri 10 min.) odhod z vlakom v Lovosice (prihod ob 1 uri 33 min.) odtod peš v Trebenice. V Trebenicah si ogledamo tvornico za porabo sadja in potem odidemo ob 4. uri 33 min. pop. v Prago, kamor dospemo ob 6. uri 50 min. zvečer. Še zvečer bo treba poravnati hotelske račune, ker drugi dan zgodaj zjutraj odidemo.

V Melniku do Trebenic nas spremlja ravnatelj sadjarske in vinarske šole, g. Karel Fořt.

V torek, dne 11. avgusta bo treba vstati že ob $\frac{1}{2}$ 5 uri zjutraj. Točno ob 5. uri 15 minut odhod na kolodvor v Hibernski ulici. Tam se odda prtljaga naravnost v Kutno horo, mi se pa odpeljemo z vlakom ob 5. uri 50 min. v Novo ves pri Kolinu, kamor pridemo ob 7. uri 37 min. zjutraj. Tukaj bo ogled vzornega vrta. Ob 9 odhod peš v spremstvu posestnika gospoda Prokupka čez hrib Bedřichov in čez njegovo vzorno posestvo v Kutliře, na njegov dom, kamor pridemo ob $\frac{1}{2}$ 10 in ostanemo do $\frac{1}{2}$ 11. Odtod se popeljemo z vozovi v Lošani, kjer bo ogled kmetijske elektrarne (od 11 do 12) in odtod pojdemo v Kolin. V Kolinu bo skupen obed.

Popoldne se vrši ogled okrajne drevesnice, tvornice za umetna gnojila in ev. še cukrarne.

Iz Kolina odidemo z vlakom ob 3. uri 55 min. v Sedlec, tukaj si ogledamo slovečo kostnico (osarium) in se ob 7. uri 36 min. popeljemo naprej v Kutno horo (prihod ob 7. uri 43 min.)

V Kutni hori se nastanimo v hotelu in skupno večerjamo.

V sredo, dne 12. avgusta zjutraj ob 8. ogled mesta in njeg. slovečih starodavnosti (bazilika sv. Barbare, laški dvor, kamenita hiša, (muzej) itd.), potem ogled društvenega skladišča in kmetijske šole.

Po skupnem obedu ogled vzornega gospodarstva g. Tučka v Hlízovu in v Malinu.

Zvečer skupna večerja in zaključek poučnega potovanja.

Udeleženci, ki pojejo na Dunaj, se odpeljejo potem bodisi z osebnim vlakom ob 10. uri 30 min. zvečer, ali

pa z brzovlakom ob 2. uri 23 min. (iz postaje Sedlec) ponoči proti Dunaju, kamor dospejo s prvim vlakom ob 6. uri 20 min., z drugim ob 7. uri 37 min. zjutraj, in sicer na severozapadni kolodvor (v 2. okraju).

Udeleženci, ki se vrnejo čez Prago, se odpeljejo ponoči ali pa drugi dan zjutraj z vlakom v Prago in odtod poljubno domov.

Ker je vseh udeležencev blizu 60, je zaradi reda treba, da se strogo ravna po tem sporedu in da držijo disciplino, posebno da se uklonijo odredbam voditelja.

Morebitne nujne izpremembe sporeda kakor tudi vse daljše odredbe naznani voditelj potovanja pravočasno med potovanjem.

Zaraditega pa, da se posebno nastanjenje v hotelih itd. hitro in pravilno izvrši, dobi vsak udeleženec imenik vseh udeležencev.

Število, pod katerim je sam v tem imeniku vpisan, si mora vsak udeleženec dobro zapomniti.

Bohuslav Skalický,

c. kr. vinarski nadzornik za Kranjsko in voditelj na potovanju.

Razstava masla na Vrhniki.

Razstave so sploh važni pripomočki za povzdigo vsaktere panoge. Pri takih prilikah se kaže uspeh razumnega in dobrega dela, in to je, kar vnema druge obiskovalce k posnemanju. Le škoda, da je za take priredbe tako malo denarja na razpolago!

Za maslarstvo so razstave še posebnega pomena. Tam se praktično učimo, kakšnih lastnosti mora biti maslo, kakšno mora biti na oči, kakega okusa in duha mora biti, kako trdno in trpežno itd., da ustrega vsem današnjim zahtevam.

Če presojaš posamezno maslo, večkrat misliš, da je tvoje maslo prav fino in v vsakem oziru dobro, tako da se ni bati tekmece. Vsak pač najrajši hvali svoje blago! Koliko je pa resnice na tem, to se pokaže najbolj, če se primerja razno maslo med seboj. Pri maslu obstoje navidez majhne, v resnici pa prav velike razlike, ki se z besedami težko povedo in opišejo, ki se pa paznemu presojevalcu pokažejo, kakor hitro začne pokušati to in ono maslo in primerjati njega vrednost. Tu se najbolj čutijo dobre in slabe lastnosti masla. Pri takih razstavah in pokušnjah se mlekarji spodbujajo k boljšemu delu; obenem se pa vadijo v presojanju raznega masla.

Na vrhniški razstavi — ki je bila, mimogrede povedano, prav okusno prirejena — je tekmovalo s svojimi izdelki 35 mlekarskih zadrug. Razstavljeno maslo je bilo vobče prav dobre kakovosti in se je odlikovalo po svoji vnanjosti in po finem okusu. Le nekaj malega masla ni ustregalo današnjim zahtevam. Presojevalna komisija je imela dokaj posla, da je vse izdelke vestno pregledala in po vrednosti ocenila.

Razstavljeno maslo se je ocenjevalo po vseh pravih, kakor je treba pri takih prilikah.

Precenila se je vrednost masla glede na okus, duh, potem na to, kako je izdelano (koliko ima vode ozir. pinjenca), kake vnanjosti je (kakšno je na oči, ali je smetno, kakšne barve je in leska) in slednjič glede tega, kako je trdno (kako se maže itd.).

Izmed razstavljenega masla je ocenjevalna komisija najugodnejše ocenila maslo iz vrhniške mlekarne, ki je dobila prvo darilo, potem iz mlekarne Rova in Št. Vid pri Zatičini, ki sta dobili enako lepi darili. Druge mlekarne so dobile priznalna pisma. Le štiri

mlekarne so razstavile maslo, ki ni dobilo nobenega priznanja.

Razstava je očitno pokazala, da se dobi s pastereziranjem smetane in z umetnim kisanjem smetane (s pomočjo čistih drož) veliko finejše in, kar je glavna reč, tudi veliko bolj trpežno maslo. In za tem ciljem je stremiti vsem mlekarnam; kajti to še nikakor ne zadostuje, da se napravi fino blago, ampak treba je, da se izdeluje tudi trpežno blago, blago, ki se more dolgo hraniti in daleč razpošiljati.

V tem oziru je dalo lep zgled dansko maslo, ki je bilo tudi razstavljeno pri tej priliki. To maslo je dobila Mlekarska zveza iz druge roke — od veletržca Wilda z Dunaja. Po svoji vnanosti je pričalo, da je bilo dobljeno še ob suhem krmljenju živine. Bilo je belo, sicer pa izdelano po vseh pravilih in — trpežno. Bilo je vsaj 14 dni staro, če ne več.

Da bo mogoče z modernimi pripomočki napravljati trpežnejše maslo, bo tudi pri nas treba, da se manjše mlekarnе združijo v večje, ki si potem lažje nabavijo potrebne stroje in drugo. Sicer je pa treba, da se mlekarnе poprimajo vseh naukov modernega maslarstva. R.

Sestava mleka, važnost mlečne tolščobe in kaj vpliva na njeno množino.

Mleko je tekoči izdelek mlečnih žlez ženskih živali, ki prihaja iz vimena, ter ni enotna snov (kemijska spojina sama zase), temveč je tekoča zmes (emulzija) iz raznih samostalnih suhih snovi z vodo.

Suhe snovi v mleku so ali v vodi raztopljene, ali z vodo prav temeljito zmešane.

Sestava mleka glede množine njegovih sestavin je pri raznih vrstah živali različna in je celo različna pri mleku raznih krav.

Ti podatki o sestavi mleka se ozirajo samo na kravje mleko.

V 100 kg kravjega mleka je 83 do 90 kg, torej 83 do 90% ali povprečno $87\frac{2}{3}$ kg ali % vode.

Če mleko posušimo in suhe snovi sežgemo, ostane od 100 kg posušenega in sežganega mleka 60 do 90 dg pepela, torej je v 100 kg mleka 0.6 do 0.9 kg ali % pepela.

Suhe snovi v mleku so tolščoba, razne dušičnate spojine (sirčina, mlečni beljakovec in druge dušičnate snovi), mlečni cukar in razne rudninske snovi.

Tolščobe je v 100 kg mleka 0.8 do 8 kg ali ravno toliko odstotkov, povprečno je je 3.4%.

Sirnine in drugih dušičnatih spojin je v mleku povprečno 3.7%.

Mlečnega cukra je povprečno $4\frac{1}{2}$ % in rudninskih snovi 0.75%.

Dušičnate spojine so v mleku deloma raztopljene, največ je pa nekako zakrknjenih in silno fino ter enakomerno v mlečni vodi porazdeljenih.

Mlečni cukar in rudninske snovi so v mleku raztopljeni.

Tolščoba se nahaja v mleku v obliki silno majhnih tolščobnih kroglic, ki se imenujejo tudi mlečne kroglice. Te kroglice so v ravnokar namolzenem mleku enakomerno porazdeljene in so tako majhne, da jih s prostim očesom nikakor ni mogoče razločiti, kajti povprečno so tako drobne, da jih gre, če se mislijo druga poleg druge položene, preko 400 na milimeter. Da je mleko neprozorno, gre največ na rovaš mlečnih kroglic, ker ne puste svetlobe skoz, temveč jo odbijajo.

Tolščoba je v mleku z mlekarskega in z gospodarskega stališča najvažnejša sestavina. Mastnejše mleko je okusnejše in sladkejše, je zato kot živilo priljubljenejše in dragocenejše; tako mleko da seveda tudi več in boljše smetane, vsled česar je v gospodinjstvu bolj porabno. Iz tolščobe se dela maslo, ki je najbolj splošen in tudi dragocen izdelek iz mleka. Iz mleka se pa dela tudi sir, čigar vrednost je bistveno odvisna od množine tolščobe, ki je v njem.

Cena, oziroma vrednost mleka je zavisna od njegove tolščobe, sicer ne zaradi njene redilnosti, ki jo prekašajo mlečne dušičnate spojine, temveč zaradi njene gospodarske važnosti.

Umen gospodar bo stremil za tem, da bo od svojih krav dobival veliko mastnega mleka. Da bo to stremljenje uspešno, se mora vedeti, kaj povzroča mlečnost krav in pospešuje množino tolščobe v mleku, oziroma od česa je zavisna ta množina.

Dejstva, ki vplivajo na množino tolščobe v mleku, moramo deliti v dve skupini.

Dejstva prve skupine so tista, ki so tesno zvezana s svojstvi molznih krav, so nekako naravna, ki jih človek ne more hitro in neposredno znatno izpreminjati sebi v prid. Ta dejstva so sestava mleka, ki je lastna posameznim govejim pasmam, posameznim kravam, in čas ter starost krav.

Pri enakem umnem oskrbovanju in krmljenju mlečne živine raznih pasem se kaže, da navzlic vsemu dajejo nekatere pasme slastnejše mleko kakor druge. Gorske in planinske pasme glede tolščobe navadno nadkriljujejo pasme iz nižav, glede množine mleka pa navadno ne.

To velja tudi glede posameznih krav. S skrbnim odbiranjem zaroda tistih krav za pleme, ki imajo poleg veliko mleka tudi mastnejše mleko, se morejo cele črede in pasme v teku daljše dobe izboljšati, da dajejo več in bolj mastnega mleka. Delovanje v tej smeri je izmed glavnih nalog živinorejskih zadrug, ki resnično pojmijo svoj namen.

Kolikor dlje časa je po teletu, tem mastnejše je mleko. Če se krava poja, daje manj, a zato mastnejše mleko. V kolikor starost krav vpliva na množino mlečne tolščobe, še ni končno dognano.

Dejstva druge skupine, ki vplivajo na množino mlečne tolščobe, so tista, ki so v zvezi s krmljenjem, z oskrbo in ravnanjem z molzno živino, ter človek more manje sebi v prid vplivati, t. j. on more do gotove mere povzročiti moljenje mastnejšega mleka. Ta mera ima seveda svojo mejo že samanasebi, omejujejo jo pa tudi svojstva posameznih pasem in posameznih krav, kakor je bilo zgoraj povedano.

Naloga umnega gospodarja je, da v svojem hlevu dobiva veliko mlečne tolščobe sploh. Ta pridelek je pa ob umnem ravnanju veliko manj zavisen od sestave kakor od množine mleka. Veliko mleka da tudi veliko tolščobe. Načelo umnega gospodarja bodi torej pridlovati veliko mleka, saj skoraj vsa sredstva, ki pospešujejo množino mleka, istočasno tudi nekoliko povišajo tolščobne odstotke, ali jih vsaj na isti višini drže. Izrečeno načelo naj podpre tale zgled:

Krava, ki daje na leto 1500 kg štiriodstotnega mleka, da vsega skupaj na leto 60 kg tolščobe. Druga krava, ki ima morda le $3\frac{3}{4}$ odstotno mleko, pa molze na leto 2500 kg mleka, dá vse leto $93\frac{3}{4}$ kg

tolščobe, in če se mleko ceni po tolščobi, da druga krava navzlic nekoliko slabšemu mleku vendar za tretjino večji dohodek.

Množino tolščobe in obenem množino mleka pospešuje zadostno in umno krmljenje s pravimi krmili. Pridevek močnih krmil (žita, otrobov, oljnih tropin itd.) posebno blagodejno vpliva.

Če se pozimi ali sploh napaja s premrzlo vodo, krave slabše molzejo in dajejo bolj prazno, torej manj vredno mleko. Iz ravno takega vzroka škodujejo premrzli hlevi, dež, nevihte in mraz na paši ali na tekališčih.

Pravilna molža silno pospešuje molznost krav in posebno pomnožuje mlečno tolščobo. Pri nas je moljenje vobče slabo, kajti vleče se s prsti samo za seske in se drugače vime skoraj nič ne obdeluje. Stiskanje in mečkanje vimena je pa potrebno, če naj se mlečne žleze ojačijo in ožive h krepkejšemu delovanju, vsled česar se namolze več mastnejšega mleka. Pri pravilni molži se seski z vso roko prijemajo in dobro stiskajo; razentega se s seskom v roki zdaj pa zdaj buti ob vime, nekako tako, kakor dela tele, kadar sesa.

Prvo mleko, ki prihaja iz vimena, je zelo vodeno, in čim dlje se molze, tem mastnejše je. Zadnje mleko je dvakrat do trikrat mastnejše kakor prvo. Iz tega sledi zlato pravilo: Pomolzi kravo pravilno do zadnje kaplje! S temeljitim izmolzovanjem se pa tudi oživlja delovanje mlečnih žlez in krave postajajo od teleta do teleta boljše molznice. Čim krajši so presledki med posameznimi molžami, tem boljše je mleko in tudi več se ga namolze. Med večerno in jutranjo molžo je najdaljši presledok, zato je jutranje mleko slabše kakor opoldansko ali večerno. Če naj prideljemo mastno mleko, moramo trikrat ali celo štirikrat na dan molsti, in sicer po možnosti v enakih presledkih. Pogosta molža je seveda draga, in poseben račun nam mora pokazati, če denarni uspeh vendar ni boljši, če molzemo le trikrat ali celo le dvakrat na dan.

Zdrav hlev, ki je zračen, snažen in svetel, pospešuje pravilno presnavljanje zaužitih hranil; v takih hlevih je molzna živina zdrava in daje več in boljšega mleka. Tudi primerno gibanje na prostem dobro vpliva v enakem zmislu, saj je znano, da krave na paši, kjer se pregibajo na čistem zraku v dnevni svetlobi, dajejo največ najboljšega mleka. Da je snaga živalim koristna in neobhodno potrebna, je pač splošno znano.

Vznemirjanje molzne živine prav zelo vpliva na množino mleka in na njegovo tolščobo. Vznemirjane krave izgubljajo mleko in dajejo vodeno mleko. Zato mir v hlevu in na paši! Iz tega vzroka škodujejo v hlevu muhe, kurje pršiče, kunci, podgane, miši, netopirji itd. Na pašnikih vznemirjajo goved zolji, klopi, gosenice sprevodnice, krave, ki se pojajo in srboriti pastirji. Zlasti med molžo bodi v hlevu največji mir; vpitje nad kravami in sirovo ravnanje z njimi je strogo preprečiti.

Vprežne krave izgube med delom 8—10% mleka, a njih mleko je potem navadno nekoliko mastnejše. Mlečno izgubo seveda povrne vrednost dela.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 226. Pri nas so začeli govedi pokladati zaradi pomanjkanja krme lipovo listje, ki ga krave zelo radi jedo. Ali je sveže lipovo listje dobra krma za

molzne krave, ali ima kaj redilnih snovi v sebi in ali kaj vpliva na mlečnost? (I. K. v H.)

Odgovor: Sveže lipovo listje je v sili prav dobra krma za goved, ker ima v sebi razmerno precej beljakovin, je zato tudi redilno in bržkone ne vpliva slabo na mlečnost. To listje kakor tudi listje drugega drevja je za krmo najboljše, dokler ni pretrdo in nima v sebi preveč čreslovine, t. j. do konca meseca avgusta. Klaja pa naj ne obstoji samo iz lipovega listja, temveč naj se to meša z drugimi krmili. Sveže listje od drevja, ki je dobro za krmo, se more, dokler je še mlado, v večji množini nabrati, oziroma veje naklestiti, in potem v senci posušiti, da se dobi zaloga take krme tudi za poznejši čas.

Vprašanje 227. Ali sme kmetovalec svojo goved klati in meso nadrobno razprodati, če goved da pregledati mesogledcu in plača užitninski davek? Vsled pomanjkanja krme moramo letos veliko živine odprodati, na semnjih nam pa ponujajo smešno nizke cene, in bi boljše opravili, če bi živino doma klali in meso prodajali. (I. K. v H.)

Odgovor: Takih in enakih vprašanj smo v zadnjem času več dobili, in ta odgovor velja vsem vprašalcem. Kmetovalec ne sme svoje zdrave govede klati in meso nadrobno razprodajati, ker je to mesarsko rokodelstvo, ki ga sme zvrševati le izučen mesar, ki ima obrtno dovoljenje. Letos je pa zaradi pomanjkanja krme izredno stanje, in poklicani činitelji se že za to potegujejo, da bi se tako klanje kmetovalecem izjemno pod gotovimi pogoji dovolilo, in tudi naša družba je v tem pogledu primerno ukrenila.

Vprašanje 228. Ali je tobačni izvleček tudi dober za zatiranje gosenic na zelju in repi in koliko ga je vzeti? (F. K. na D.)

Odgovor: Z vodo pomešan tobačni izvleček pomori tudi gosenice. Za ličinke in gole gosenice je vzeti na liter vode 2 žlici in za kosmate gosenice 3 žlice tobačnega izvlečka. Navadna žlica, kakor se rabi pri jedi, drži približno 10 kub. cm in je torej ena žlica $\frac{1}{100}$ litra ali 1%.

Vprašanje 229. Letos imajo japonske kutine jako lep in obilen sad. Ali je sad japonske kutine užiten in sploh kako poraben? Kutine jako lepo diše. Ali bi se ne dale porabiti za vkuhanje kakor domače kutine? (A. B. v P.)

Odgovor: Če je sad japonskih kutin brez nevarnosti užiten in poraben za vkuhanje kakor domačih, nam ni znano, ker se pri nas ta grm rabi po vrtovih le za lepotiče. Poskusite! Le to nam je znano, da „Japonci“ iz svoje kutine izdelujejo dišavo (parfim) z imenom „essence de Kananga“, ki je nežne vonjave in zelo čislana.

Vprašanje 230. Vsled suše je malo sena in bržkone tudi ne bo otave. Istotako se je detelja posušila, malo bo krompirja, fižola itd., zato bo primanjkovalo krme. Če bo sedaj vreme ugodno, kaj naj sejemo za krmo, in ali bi svetovali sejati pod ajdo rdečo deteljo (inkarnatko), ki prihodnjo pomlad dá kmalu košnjo? (M. B. v L.)

Odgovor: Za krmo je priporočeno sejati na strnišča zmesi iz grahore, žita in prosa, ki dajo še to leto zeleno klajo, in če se vsa ne porabi, se da posušiti. Enako je tudi s turščico, ki seveda ni posebno primerna za sušenje, a se da skisana za zimo hraniti. Dobra so za zeleno krmo in sušenje tudi razna žita, zlasti proso, oves, ječmen in rež. Vsekako je te rastline po možnosti kmalu sejati, kakor hitro vreme dopušča. Inkarnatka (rdeča detelja), kmalu sejana, dá že v avgustu žetev ali vsaj pašo in spomladi najzgodnejšo košnjo (že v maju). Zelo se priporoča inkarnatko sejati pod strniščno ajdo, ki prihodnjo pomlad dá zelo zgodnjo košnjo, seveda, če je zima ne vzame. Sejte pa katerokoli rastlino,

skrbeti Vam je, da pognojite, in če nimate hlevskega gnoja, rabite vsaj superfosfat.

Vprašanje 231. Ktere vrste turščica je najboljša za sedanj setev za zeleno klajo in kje se dobiva? (M. T. v Z.)

Odgovor: Za pridelovanje zelene krme je dobra vsake vrste turščica, vendar imajo prednost zgodnje vrste. Turščico dobite pri vsakem žitnem trgovcu.

Vprašanje 232. Na občinskem pašniku nameravamo narediti več vodnjakov in pred njimi korita za napajanje. Ali naj naredimo ta korita lesena ali iz cementa in ali se v zadnjem slučaju dobe že narejena v kaki tvornici. Ali cementnim koritom škoduje, če pozimi v njih zmrzne voda? (A. W. v M.)

Odgovor: Ali naj naredite lesena ali cementna korita za napajanje, je odvisno od tega, kaj Vas manj stane. Če imate dovolj in cenega lesa, tedaj Vam priporočamo narediti lesena korita, ki so tudi dovolj trpežna. Če v cementnih koritih voda čez zimo zmrzne, jih more razgnati, kar se navadno zgodi, če skozi vedno ne teče voda, ki ne zmrzne. Cementna korita je najbolje dati narediti na mestu vsečemu zidarju. Velikost korit je odvisna od živine, ki naj se napaja, in od množine vode, ki jo vodnjak daje.

Vprašanje 233. Nameravam postaviti lesen svinjak, kakor je naslikan v 11. številki letošnjega „Kmetovalca“. Kakšna je primerna notranja visokost takenu lesenemu svinjaku? (A. V. na M.)

Odgovor: Notranja visokost svinjaka od tal do stropa bodi 250—270 cm. Kolikor nižji je svinjak, tem toplejši je, zato je pa manj zračen in svetel. Visok svinjak je bolj zračen in svetel ter sploh boljši, vendar je mrzlejši, a temu nedostatku se da odpomoči z dobrimi stenami in okni ter s primernim zavarovanjem stropa pred mrazom.

Vprašanje 234. Neka dunajska tvrdka ponuja zeleno galico kot pripomoček proti prasičji rdečici. Kaj je na tem resnice? (A. W. na M.)

Odgovor: Zelena galica, t. j. železni vitriol, ni nikako sredstvo proti prasičji rdečici; z njeno porabo v svinjaku se pač čisti zrak, ovira se razvijanje kužnine, in če se svinjak splakne in čisti z raztopino železne galice, se tla, stene in sploh vsi deli svinjaka razkužujejo. Zelena galica torej ne zdravi rdečice, pač pa moremo z njeno pravilno porabo rdečico preprečiti.

Vprašanje 235. Konj, ki se je pred tremi meseci prehladil, je sicer ozdravel, a kašelj mu je še vedno ostal. Kako naj konju zdravim kašelj? (A. F. v Š.)

Odgovor: Vaš konj je vsled prehlajenja obolel za bronhialnim katarom, ki ga niste prav in pravočasno zdravili, zato je ostal v plućnih bronhijah trajni katar, ki konja draži in ga sili h kašljanju, zlasti če požira prah in pije mrzlo vodo. Imeti morate potrpljenje ter konja varovati pred prehladom ter ga napajati s prestano vodo. Konja po možnosti malo rabiti za delo, dokler ne ozdravi. Opozarjamo Vas na odgovore na vprašanji 80. in 171. v letošnjem „Kmetovalcu“. Če kašelj ne odneha in sploh Vam priporočamo poklicati živinozdravnika, ki vpelje korenito zdravljenje, ker iz takega kašlja se lahko izcimi kaka zelo dolgotrajna ali celo nevarna bolezen, ki naredi konja manj vrednega, na pr. nahuha.

Vprašanje 236. Ker naredim vsako leto veliko sadjevca, se mi je nakopičilo mnogo odtisnjenih tropin, zato vprašam, če so sadne tropine dobre za gnoj in kako je v to svrhu z njimi ravnati? (P. N. v K.)

Odgovor: Sadne tropine se s pridom dajo porabiti za gnoj. Sicer nimajo v sebi veliko dušičnatih snovi, a imajo

precej rudninskih snovi. Spravite tropine na kup, polivajte jih semtertja z gnojnico in primešajte prsti ali cestnega blata ter kup včasih premečite. Na ta način naredite prav dober mešanec, ki bo izborno gnojilo za travnike, pa tudi za druga zemljišča.

Vprašanje 237. Očedil sem neki svet, ga izpremenil v senožit in ga nasadil s sadnim drevjem. Na drevju mi pa delajo mravlje tako škodo, da mi ga še popolnoma uničijo, ker razjedajo listje, ki se venomer suši. Kaj naj storim proti mravljam na sadnem drevju?

Odgovor: Če menite, da Vam mravlje uničujejo sadno drevje, se zelo motite. Listje na sadnem drevju je napadeno po listnih ušeh, in te kvarijo listje in povzročajo sušenje. Mravlje se zato zbirajo v veliki množini, ker povsodi tam, koder so listne uši, zalezujejo sladki sok, ki ga listne uši, izcejujejo. Zatrite listne uši s tobakovo vodo, kakor smo v „Kmetovalcu“ že opetovano pisali, in mravlje sameodsebe izginejo.

Vprašanje 238. Ker letošnja letina za krmo zelo slabo kaže, bom moral pokladati druga krmila, in mislim na oves. Vprašam torej, koliko ovsa je dajati na dan kravam, mlajšim teletom in v kakšni obliki, sirovega ali kuhanega? (J. B. v S.)

Odgovor: Oves pri govedu ne more nadomestiti sena, slame itd., ker ni mogoče z njim napolniti velikega govejega vampa, bodisi iz zdravstvenih razlogov in tudi ne z gospodarskega stališča. Oves je predrag za krmo in goved se niti ne more z njim popolnoma okoristiti, ne glede na to, da goveji vamp ni ustvarjen za velike množine žita, ki bi povzročile želodečne bolezni. Oves je močno krmilo, ki se more dajati le za poboljšek k drugim gori omenjenim krmilom in h korenjstvu. Če se oves poklada, se morajo krmiti tudi slabša krmila, kakor na pr. ajdovica, posušeno listje i. t. d. Ovsa se da odraslemu govedu na dan 1—2 kg in mlajšemu 1/4—1 kg. Vsekako je oves bolje pokladati zdrobljenega in sirovega kakor kuhanega.

Vprašanje 239. Imam dve kravi, in sicer eno s prvim in drugo z drugim teletom, ki vključ dobri krmi nočeta dajati mleka. Dekla, ki krave opravlja, ni vzrok, ker druge krave dovoljno molzejo. Kaj je vzrok, da krava ne daje mleka, in kako bi bilo odpomoči temu nedostatku? (I. A. na V.)

Odgovor: So krave, ki mleko pridržujejo, kadar imajo tele ali če se jim tele odstavi, in sicer iz ljubezni do mladiča. Krava pridržuje mleko na ta način, da skrči mišice zapiralnice, ki vodijo iz vimena v sesek. S tako kravo je sploh in posebno med molžo lepo ravnati, jo je božati in prigo-varjati ter jo molsti, ko se ji da kakega priljubljenega krmila, da se žival zmoti. Največkrat pa tudi tako ravnanje nič ne izda, zato je najbolje v seske vtekniti mlečne cevi ter mleko do zadnje kaplje iz vimena iztisniti. Če se namreč mlečna cev porine skozi sesek in zapiralnik, potem je odtok mleka prost, in kravi ne pomaga nobeno pridrževanje. Navadno potem čez nekaj časa krava uvidi svojo nezmožnost, da bi se mogla upirati, ali sploh na tele pozabi, in čez nekaj dni ali tednov radovoljno daje mleko, ne da bi bilo še treba rabiti mlečno cev. Mlečne cevi se dobivajo pri naši družbi po 80 h komad.

Vprašanje 240. Če se ajdi gnoji z umetnimi gnojili, ali je bolje to gnojilo suho po vsi njivi raztrositi, ali ajdo zmočiti in jo pomešati z umetnim gnojilom? (J. R. v K.)

Odgovor: Vsekako je edino pravo umetno gnojilo enakomerno po vsi njivi raztrositi, kajti drugače dobivajo korenine hrano le v bližini izkalelega zrna, dočim na oddaljenih mestih korenine rasejo v nepognojeno zemljo. Vrhutega pa

morate upoštevati, da je superfosfat, ki je poglavitno umetno gnojilo za ajdo, zelo jedeč in ajdo lahko naredi nekaljivo, ali pa pridejo nežne korenine v močno pognojeno in vsled tega jedko zemljo, tamkaj poginejo in ajda usahne.

Vprašanje 241. Moj osem mesecev star junec prav rad pije gnojnico. Ali je to škodljivo ali ne? (O. M. v R.)

Odgovor: Če junec pije gnojnico, je to znamenje, da v njegovih prebavilih ni vse v redu. Da goved pije gnojnico, ni dobro, ker ima ta v sebi snovi, ki lahko zdravju škodujejo, a v takem slučaju je gnojnica obenem zdravilo, ki ga goved jemlje vsled svojega notranjega nagona. Bolje je da se goved ne zdravi sama in torej ne pije gnojnice, ki je lahko škodljiva, zato je degnati belezen, ki jo ima junec v prebavilih, in jo je odstraniti. Bržkone junca krmite z neprimerno klajo, ki ima v sebi premalo rudninskih snovi in ki tvori v želodcu preveč kisline. Pokladajte juncu dobro in le suho krmo in dajte mu tudi klajnega apna, pa bo prenehal piti gnojnico. Morda pa pije junec gnojnico zaradi žeje, ker ga dovolj ne napajate?!

Vprašanje 242. Ali smem v hudi vročini vinograde prekopavati in trte škropiti? (M. O. v R.)

Odgovor: Če je vinogradna zemlja sveža, tedaj se smejo vinogradi tudi v vročini prekopavati, ker se v tem času plevel z okopavanjem najbolj uničuje. Zrahljana zemlja omogočuje pristop prepotrebne zraka v zemljo in zemlja laže vsrkava zračno vlago. Nasprotno naj se pa ob suši vinogradi ne okopavajo, ker to sušo še pospešuje. Trte se smejo tudi v vročini z modro galico škropiti.

Vprašanje 243. Tukajšnji posestnik je kupil na videz zdravo kravo, a je po preteku 14 dni zapazil, da krvavo moči. Odkod je ta bolezen, ki se pri nas šestokrat ponavlja, in kako jo je zdraviti? Omenjam, da je krava dobro krmljena in ne hodi na pašo. (I. Š. v A.)

Odgovor: Če plava v scalnici strjena kri, prihaja to od kake notranje poškodbe vsled udarca itd. Če je pa scalnica enakomerno rdeča, pa prihaja to od krvne bolezni. Vsled zastrupljenja krvi se rdeči deli krvi tope in odhajajo od živali s scalnico vred. To morejo povzročiti strupene rastline v krmi ali pa klopi. Berite odgovor na 222. vprašanje v zadnji številki „Kmetovalca“. Zlasti v času suše se ta bolezen kaj rada kaže. Pri Vas imate sploh malo vode in ste vajeni na sušo, zato pa Vaša domača goved, ki je vajena tem razmeram, kljubuje krvomočnosti, dočim iz drugih krajev dokupljena goved laže postane krvomočna. Najboljše sredstvo proti krvomočnosti je pokladanje zdrave krme.

Vprašanje 244. Ali je kališanje prasičev koristno ali škodljivo? Kališanje imenujemo kopanje prasičev v kališčih. Morda je kališanje škodljivo, če je voda blatna, saj je prasiču tudi važna snažna koža zaradi njenega pravilnega delovanja. Se li odvrtačajo od prasičev s kališanjem kake bolezni? Kakšno bodi kališče, blatno ali snažno, in kako topla voda bodi v njih? (Dr. J. R. v G.)

Odgovor: Prasič je žival močvirij in njegova narava ga sili, da se valja v mokroti, ker mu to dobro de in ga zdravega ohranjuje. Naš prasič pa ni več nekdanji divji ter ni le udomačen, temveč vsled tega tudi bolj ali manj omehkužen. Kališanje je prasičem v gorkem času vsekakor koristno za njih zdravje in uspevanje. Pogoji se seveda, da se kališajo na enemistem mestu le prasiči brez kužnih bolezni. Voda v kališčih imej vsaj 18 — 20° C; če je pa zelo vroče, je lahko tudi mrzlejša. Kadar je hladno, naj se prasiči po kališanju zadostno zletajo, da se ne prehlade. Kališče seveda ni lahko popolnoma snažnih ohraniti, kar bi bilo najbolje, a malo blata prasičem tudi ne škoduje, ker sta njih koža in dlaka (ščetine) tako ustvarjena, da se

posušeno blato hitro odluči, in velike ter redke luknjice v koži skrbje za zadostno izpuhtevanje. Mi smo torej odločno za kališanje prasičev, če je prilika in se pravilno vrši, in tudi blatnih kališč ne zametujemo, če ni snažnih na razpolaganje. Posebno zlahtne prasiče je pa po kališanju s čisto vodo sprati, in kadar je hladno vreme, jih je zbrisati in nekoliko odrgniti. Tako ravnanje veliko pripomore k zdravju prasičev, ker se jim daje, za kar so ustvarjeni.

Vprašanje 245. Kakor Vam je znano, so pri nas kmetje veliki reveži, kar ima razne vzroke. V kmetijstvu se pojavljajo razne nesreče, ki jim kmetovalci ne vedo vzroka, zato se v prvi vrsti obračajo na čarovnice, večinoma stare, nedolžne ženske. Žalostno je, koliko denarja zneso ljudje vedežem. Tam nekje na Hrvaškem, v I., je vedež na dobrem glasu, ki zna prav dobro svetovati. Tako je skušen, da mu ni kos noben strokovnjak. Kdor ga gre vprašat za svet, mu vse natančno razloži in celo o tistem, ki je nesreče kriv, samo izdati ga noče za noben denar. Ljudem daje različna zelišča, da z njimi kade, in jih uči raznih tajnostnih dejanj, ki jih morajo tako izvršiti, da živa duša o tem ne sme vedeti. Če kdo o tem zve ali če kaj ni prav in v redu opravljeno, vse skupaj nič ne pomaga. — Baš pri mojem sosedu se dogajajo raznovrstne nesreče pri svinjah in pri govedih, ki jim brez vedeže ne more najti vzroka. Povedati hočem samo eden, važnejši slučaj; drugi so večinoma posledica slabega gospodarstva. Sosed ima popolnoma zdravo kravo. Ko je lansko leto prodal tele, krava ni hotela več dajati mleka, čeprav jo je vime močno tiščalo. Poklical je staro „čarovnico“, in ta je hitro pomagala, pa le za 8 dni; potem je krava mleko zopet zadrževala. Tako se je mož mučil vse leto. Letos je bilo prav tako; dokler je tele sesalo, je bilo dobro, ko je sosed tele prodal, ima zopet lansko smolo. Čarovniki nič ne pomagajo, kajti njihov tajnostnih dejanj ne more dobro spolniti; čeprav je pri g. župniku mašo plačal, so ga vendar hudobni duhovi zmešali. Vprašal je mene za svet. Jaz seveda tega ne vem, kajti pri meni se redkokdaj pripeti kaka nesreča, da bi ji ne vedel vzroka; kajti poglavitna reč je red in lepo ravnanje z živino. Prosim Vas torej pojasnila, zakaj krava noče dajati mleka, sčim bi se pomagalo, kajti krava ima že tako veliko vime, da ga komaj nosi. Pripomniti moram še, da je bila njene mati ravno taka in da imajo pri sosedu sploh vse krave to napako. Jaz trdim, da mora biti temu vzrok slabo ravnanje, ali je pa pleme tako. (M. C. v K.)

Odgovor: Mi se uvodu Vašega vprašanja prav nič ne čudimo, kajti izkušnja nas uči, da sta med našimi kmeti vraža in praznoverstvo še prav močno razširjena. Temu more odpomoči le dober verski in strokovni pouk. Marsikdo je sicer krščan, a v njem tiči veliko krivoverskega mišljenja. — Kar se tiče krave, ki pridržuje mleko, najdete odgovor na enako vprašanje, ki je objavljeno pod št. 239. v današnji številki „Kmetovalca“. K temu pripomnimo še tole: Krava, ki mleko pridržuje, more to lastnost tudi na potomce podedovati. Kjer nič na mleko ne dajo in zato krav ne molzejo in puščajo vse mleko teletu, dokler ga je kaj, tamkaj se krave nerade ali sploh ne dajo molsti, če se jim tele odstavi. V Vzhodni Indiji, ki je last Angležev, stanujejo narodi, ki vsled svoje vere ne smejo pobijati živali, zato se tamkaj tudi živinoreja med domačimi ni razvila. Angleži so pričeli živinorejo pospeševati in so zaradi podnebnih razmer morali vzeti za podlago tamošnjo domačo goved, ki ima pa le toliko mleka, da more le svojega mladiča prerediti. Da bi tudi mlečnost dvignili, so križali to goved z bolj mlečnimi pasmami, in navadno se jim šele v tretjem rodu posreči vzgojiti krave, ki dajo mleko, če se tele odstavi. Če torej kaka krava noče dajati mleka, je to popolnoma naravno, ker je posledica ljubezni matere do mladiča. Takih

neprilik pa ni mogoče pregnati z vražami, temveč le z umnim ravnanjem.

Vprašanje 246. Zakaj moja krava molze na en sesek kri, na druge pa mleko? (F. V. v R.)

Odgovor: Če krava molze na en sesek kri, je to znamenje, da je prizadeti del mlečne žleze v vimenu bolan. Bržkone je mlečna žleza vneta. Tak sesek je večkrat na dan pomolsti, in če to kravi prizadeva bolečine, je rabiti mlečno cev. Tudi je tako bolno kravo slabše krmili, da bo pritok krvi v vime slabši, in dobro ji je dati kako dristilo. Na oboleli del vimena je devati gorke obkladke, in kadar bolečina poneha, se maže s kafrovim mazilom. Priporočamo Vam poklicati diplomiranega živinec zdravnik.

Vprašanje 247. Moja dobro rejena, in sicer zdrava prasiča prime pri jedi omotica, da pričneta kraliti in padeta v omedlevico. Polivam jih z vodo, vsled česar se zopet zavesta in pričneta jesti. Kakšna bolezen je to, odkod prihaja in kako se zdravi? (M. Ž. v S.)

Odgovor: Vzrokov omotici Vaših prasičev more biti več. Taki vzroki so: Soparni ter zatohli hlevi, premočno obsevanje od solnce, izprijena krma, jetrne bolezni i. t. d. Polivanje z vodo je dobro, posebno pa devajte na glavo mrzle obkladke, kajti gotovo je, da iz kaknega vzroka kri zastaja in živali trpe na navalu krvi v možgane. Poglavitno je dognati vzrok in ga odstraniti, in prasiči bodo zdravi.

Vprašanje 248. Piščeta, mala kakor večja, mi v poletnem času drugo za drugim brez vidnega vzroka cepajo. Polasti se jih velika žeja in vsled obilo zavžite vode dobe velik krof. Lani mi je poginilo okoli 60 piščet, letos že 10 in mojemu sosedu že do sto. Starejše kokoši so zdrave. Poslal sem Vam mrtvo pišče na ogled. Kakšna bolezen je to in kako se zdravi? (S. Š. v Št. R.)

Odgovor: Vzrok je neprimerna krma, zlasti presuha, posebno če je veliko in piščeta ne uživajo dovolj peska. Taka krma obtiči v golši. Vsled razkrajanja se piča v golši bolj in bolj napenja. Bolečine vsled napenjanja v golši skuša pišče utešiti z vodo, kar pa ni dobro, ker voda razvijanje plinov in raztezanje krme še pospešuje. Namesto vode je takemu piščetu bolje dati olja. Kakor hitro opazite, da se piščetu golša nenavadno hitro večja in je žival vedno bolj nemirna, skušajte z drgnjenjem golše spraviti nakopičeno krmo nazaj v kljun. Če se golša na ta način ne zmanjša in je nastala nevarnost, potem prerežite golšo v smeri vratu ter naredite 1—1½ cm veliko luknjico, da se skozi njo izkida nakopičena krma. Rana se potem očisti in zašije s svilnato nitjo. Poglavitno je skrbeti, da piščeta sploh ne obole. Dajati jim je primerne krme in ne preveč, dobivajo naj dovolj sveže zelenjadi in naj veliko hodijo. Pesek je piščetom neobhodno potreben, ker pomaga krmo v golši mleti.

Vprašanje 249. Vse moje zelje je letos na koreninah grčavo in črivo, zato se bojim, da se vse posuši. Kako je odpraviti to nepriliko? (L. R. v L.)

Odgovor: Zelne korenine poškoduje in dela grče več vrst škodljivcev, in sicer mrčes in glive. Ker pravite, da je zelje poleg grčavosti tudi črivo, domnevamo, da je napadeno po zeljnem rilčkarju (centhorrhynchus sulcicollis), čigar ličinke so črvi, ki jih vidite in ki povzročajo grče. Proti temu škodljivcu ni drugega sredstva, kakor da napadene rastline izrujete in uničite, da se zalega ne razmnožuje. Zelnik je seveda opustiti in ga drugje narediti.

Vprašanje 250. Neki tukajšen posestnik ima 2 leti staro junico, ki je morda kaka 2 meseca breja, a daje že tri tedne sem po 2 litra mleka na dan. Mleka je od dne do dne več. Gospodar je namreč opazil, da ima telica napeto

vime; skušal jo je molsti in sedaj to naprej vrši. Zakaj ima junica toliko časa pred prvim teletom mleko in ali je prav, da jo molzejo? (A. T. v S.)

Odgovor: Čestokrat se dogaja, da dobe junice, ki imajo močno razvite mlečne žleze, dlje časa pred otelevitvijo mleko. Čelo neubrejene junice imajo včasih že mleko. Molzenje breje telice pa nikakor ni dobro, kajti to škoduje mladiču v maternem telesu in sploh slabi mlado žival. Prezgodnje tvorjenje mleka pri taki junici sicer kaže, da bo iz nje izvrstna molznica, vendar je tudi posledica nepravilnega ravnanja z junico, zlasti premočno krmljenje v zvezi z nezadostnim gibanjem na prostem. Tako telico je sicer zadostno krmili s primerno krmo in jo je veliko spuščati na prosto, posebno na pašo. Molzenje je vsekako ustaviti, drugače se žival spridi.

Kaj delajo naše podružnice.

Čl. načelnštva podružnic prosimo, naj bodo tako prijazna ter naj nam pošiljajo kratka poročila o svojem delovanju; saj bo to njim v čast, tovarišicam pa v spodbudo.

Kmetijska podružnica v Koprivniku pri Kočevju.

V nedeljo, dne 21. junija je imela kmetijska podružnica v Koprivniku zelo dobro obiskano zborovanje, ki je štiri ure trajalo in se je v vsakem oziru prav povoljno zvršilo. Najprej sta se gg. Jaklitsch in Wuchse v toplih besedah spominjala pokojnega podružničnega načelnika gospoda Kumpa, g. tajnik in potovalni učitelj B. Pregl iz Kočevja je pa v skoraj dve uri trajajočem govoru pojasnjeval delovanje kočevske kmetijske podružnice in je govoril o krmi in o mlekarstvu. Pri dopolnilnih volitvah v podružnični odbor so bili izvoljeni: Matija Jaklitsch s Hriba za načelnika, Ivan Wuchse iz Koprivnika za njegovega namestnika, in Josip Roschitsch iz Koprivnika za odbornika. Nato je gospod tajnik Pregl sprejemal naročila na razne kmetijske potreščine. Pri tej priliki je podružnici pristopilo 10 novih udov. — Po zborovanju je g. Pregl kazal, kako se s posnemalnikom posnema sveže mleko in kako se iz sladke smetane dela presno maslo. Zaradi velikega števila vedoželjnih zborovalcev se je to delo moralo vršiti zunaj, na prostem. Po točno izvršenem delu so udeleženci pokušali narejeno presno maslo, in marsikdo je priznal, da še nikdar ni pokušil tako izbornega masla. Vsi zadovoljni s tem, kar so slišali in videli, so se udeleženci razšli šele v mraku.

Kmetijske novice.

Ukrepi glede pomanjkanja krme. V torek, 7. t. m. je sklicalo c. kr. kmetijsko ministrstvo shod vseh zastopnikov glavnih kmetijskih zastopov na Dunaj, da se določi, kje in kakšno bo pomanjkanje krme in kaj je ukreniti. Našo družbo je zastopal družbeni predsednik gosp. komercialni svetnik Povše, ki je temeljito pojasnil žalostno stanje na Kranjskem ter se je odločno potegnil za izdatno državno pomoč. — V soboto, 11. t. m. je bilo enako zborovanje samo za Kranjsko pri c. kr. deželni vladi v Ljubljani in je istotako naš predsednik gosp. komercialni svetnik Povše na podlagi predloženih števil utemeljil neobhodno potrebo izredno velike državne pomoči za Kranjsko, kajti računati je, da bomo letos na Kranjskem najmanj 16 000 vagonov manj krme pridelali kakor v srednji letini. Za sedaj se je sklenilo, brzojavno naprositi c. kr. kmetijsko ministrstvo za 4000 vagonov sena, ki naj se oddaja po 5—6 K metrski stot, in naj se za plačilo čaka.

Premovanje konj se bo letos vršilo za kobile z žrebetom, ki še sesa ali je že odstavljeno, za mlade zaskočene kobile in za žrebice v naslednjih devetih konkurenčnih postajah: dne 27. julija ob 9 dopoldne v Postojni za konje žrebčarniškega plemena, dne 28. julija ob 1/2 3 popoldne v Domžalah za konje mrzlokrvnih plemen, dne 30. julija ob 9 dopoldne v Lescah za konje mrzlokrvnih plemen, dne 31. julija ob 9 dopoldne na Bohinjski Bistrici za konje mrzlokrvnih plemen, dne 4. avgusta ob 8 dopoldne v Kranju za konje mrzlokrvnih plemen, dne 5. avgusta ob 8 dopoldne v Škofljici za konje žrebčarniškega in mrzlokrvnega plemena, dne 26. avgusta ob 1/2 10 dopoldne v Ribnici za konje žrebčarniškega plemena, dne 27. avgusta ob 8 dopoldne v Mokronogu za konje žrebčarniškega plemena, dne 28. avgusta ob 8 dopoldne v Št. Jerneju za konje žrebčarniškega plemena. Za delitev daril veljajo odredbe, ki so se ukrenile po dotičnih ukazih c. kr. kmetijskega ministrstva z ozirom na razmere te dežele.

Družbene vesti.

* **Redni občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske** za l. 1907. se je vršil ob izredno veliki udeležbi 9. t. m. dopoldne v „Mestnem Domu“ v Ljubljani. Poročilo o razpravah smo pričeli objavljati v današnji številki med uradnimi vestmi. Izid volitev je bil naslednji: Za predsednika družbe je bil z vzklikom in z vsestranskim pritrjevanjem izvoljen gospod Frančišek Povše, dosedanjí podpredsednik, komercialni svetnik, graščak, državni in deželni poslanec itd. v Ljubljani; za podpredsednika je bil izvoljen gosp. Ivan Knez, graščak in veletržec v Ljubljani, za odbornike pa gg.: Leopold baron Liechtenberg, deželnega glavarja namestnik, graščak itd. v Ljubljani; Alojzij Pavlin, c. kr. veterinarski nadzornik v Ljubljani, in Frančišek Pavlin, c. kr. stavbni svetnik v Ljubljani. Izvolitev še enega odbornika se je odložila na prihodnji občni zbor.

* **V obrambo.** Neki ljubljanski dnevnik je objavil vest, da daje c. kr. kmetijska družba kranjska izjave v škodo kmetu, ker je stavbno vodstvo šentjanske železnice plačevalo odškodnino po 2 h za štirjaški meter za travnike, koder se je vozilo itd., in sicer se je sklicevalo na izjavo c. kr. kmetijske družbe kranjske, ki je izrekla, da košnja sena in otave na štirjaškem metru ni več vredna kakor 2 h. Izjavljamo, da naša družba ni bila vprašana za mnenje in sploh ni oddala nikake izjave v tej zadevi.

* **Družbena gospodinjstva šola** prične 1. oktobra t. l. nov 12 mesečen tečaj. Razpis glede sprejema v šolo je objavljen med uradnimi vestmi te številke.

* **Umetna gnojila za ajdo**, zlasti rudninski superfosfat, prosimo gg. ude pravočasno naročiti, ker bo družbi le tedaj mogoče točno postreči; kajti ob času setve se naenkrat nakopiči toliko naročil, da jih ni mogoče obratno izvršiti. Pa tudi tvornice ne morejo vsem zahtevam ustreči, če se naenkrat veliko zahteva. Prosimo gg. ude, naj to upoštevajo in naj ne čakajo do zadnjega dne, kajti po sedanjih izkušnjah bo letos družba v teku kakih 14 dni morala razposlati okoli 75 vagonov superfosfata, in če ne bomo imeli pravočasno naročil v rokah, pride v zadrego tvornica in vsled tega tudi družba. Prosimo torej!

* **Oddaja kos.** Družba oddaja letos, kakor vsa zadnja leta, in ima že v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je

sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah smo letos naročili trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštne pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgot v pesteh:	6	6 1/2	7	7 1/2	8
" " cm:	60	65	70	75	80

Cena: 80 h, 90 h, 1 K, 1 K 10 h, 1 K 20 h.

* **Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste, podolgem žilaste, oddaja družba po 60 h. Osle so vse enake kakovosti ter so 25 do 26 cm dolge.

* **Trtne škropilnice** ima družba kakor prejšnja leta tudi letos v zalogi, in sicer samo še škropilnico najnovejše sestave, „Hero“, ki ima tlačilno in brizgalno napravo, ki se izsnema, je močnejša in vsestransko priporočena. Škropilnica „Hero“ stane K 32 — z zabojem vred.

* **Modro galico za škropljenje trt proti peronospori** ima kmetijska družba tudi to leto v zalogi, in sicer ne smetno ameriško ali angleško blago v težkih sodih temveč najčistejšo galico iz slavnoznane tvornice v Ustju na Češkem. Cena galici je 64 K za 100 kg v Ljubljani. Oddaja se v vrečah po 100 in po 50 kg. Podružnice, ki galico skupno naroče, jo dobe voznine prosto, dočim morajo posamezni naročniki voznino sami trpeti; zato nujno priporočamo, naj vsakdo galico naroči potom podružnice. Podružnice naj gredo tistim vinščakom, ki zaradi revščine ne morejo biti udje družbe, na roke ter naj jim dajo galico za isto ceno kakor udom. Kdor pa udnino lahko utrpí, naj galice ne dobi, če ne pristopi k družbi. Pri tej priliki družba javlja, da je naročeno modro galico družbi, oziroma podružnicam, takoj plačati. Slednje morajo izkupilo takoj po slati družbi, ker je družba modro galico kupila proti gotovemplačilu ter mora za 20 kupljenih vagonov 120.000 K založiti. Naročila, ki jih družba ne plača takoj, so dražja, ker teko zamudne obresti. Te izgube pa družba ne more trpeti.

* **Močna krmila**, in sicer lanene in sezamove tropine, bo imela družba odslej vedno v zalogi ter oddaja lanene po 19 K, sezamove pa po 18 K 100 kg z vrečami vred. Tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatev na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

	16 %	17 %	18 %
Tomasovo žlindro,	po 6 K 50 h	6 K 80 h	7 K 10 h 100 kg

z vrečo vred. Družba more poslati vselej le Tomasovo žlindro,

kakršno ima takrat tvornica ravno v zalogi in jo družbi pošlje. Zato naj se pri naročitvi ne predpisuje, koliko odstotno žlindro je poslali.

Rudninski superfosfat po 8 K 100 kg z vrečo vred.

Kajnit po 5 K 80 h 100 kg.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnojil travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kaljeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg z vrečo vred.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Čilski soliter po 33 K 100 kg z vrečo vred, v manjših množinah po 35 h za kg.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 2. julija 1908.

Razprave je vodil družbeni predsednik g. O. pl. Detela, navzoči so bili odborniki gg.: Gombač, Kalan, baron Lazarini, Lenarčič, A. Pavlin, Rohrman, dr. pl. Wurzbach in zapisnikar ravnatelj Pirc.

Odbornik gospod Lenarčič je vsled naročila v zadnji odborovi seji poročal glede preskrbe družbenih uradnikov za starost, in sicer z ozirom na predlog, ki ga glavni odbor stavi na občnem zboru 9. t. m. Odbor predlaga nastavi v zmislu družb. pravil tiste uradnike, ki služijo že nad 10 let, stalno, ustanoviti v zmislu zakona z dne 16. decembra 1906. poseben družbeni pokojninski zavod in ta zavod takoj dotirali v spomin na šestdesetletno vladanje Njega Veličanstva Franciška Jožefa I. s 50.0000 K.

Na željo deželnega odbora se je glavni odbor izjavil glede pouka o zadružništvu na bodoči trgovski šoli v Ljubljani.

Glavni odbor je odredil premestitev enega subvencijskega bika iz Gorij v Krtino.

O ureditvi, oziroma o popolnitvi prasičereje v družbeni gospodinjstvi šoli je glavni odbor primerno ukrenil ter izsposi potrebne državne podpore.

Glavni odbor se pridruži nasvetom štajerske c. kr. kmetijske družbe glede akcije napram veliki nesreči, ki preti živinoreji zaradi suše in tej sledečemu pomanjkanju krme.

Prošnjo podružnice osrednje perutninarske zadrage v Mengšu za državno podporo je glavni odbor sklenil toplo priporočiti, in sicer s pristavkom, da se da jamstvo za strokovno delovanje v perutninskem zavodu ki se namerava ustanoviti z državno podporo.

Glavni odbor je ugodno rešil prošnjo enega družbenega uradnika za dopust v svrhu lečenja v kopališču.

Za nove ude so se prijavili in so bili sprejeti gg.: Jakše Josip, posestnik v Kotu; Miklavčič Francišek, posestnik v Kotu; Bukovec Matija, posestnik v Kotu; Škedelj Ivan, pos. na Brezju; Stariha Josip, posestnik v Coklavcah; Jakša Jakob, posestnik v Sodinji vasi; Skala Martin, posestnik v Mladici; Sever Matija, pos. na Selih; dr. Žerjav Gr., odv. konc. v Ljubljani; Prešeren L., pos. v Semiču; Petrič Ivan, pos. v Mladici; Lukežič Ivan, pos. v Vavpčji vasi; Kukar Matija, pos. na Starihovem vrhu; Vidmar J., posestnik v Selih; Štrukelj Ivan, posest. v Pugledu; Štrukelj Jak. posestnik v Kotu; Jakša Ivan, posestnik v Prbišjah; Plut Ivan, posestnik v Mladici; Bukovec Ivan, posestnik na Trati; Lavrin

Štefan posestnik v Rožnem dolu; Šprajcar Ivan, posestnik v Pugledu; Kočvar Jakob, posestnik v Sodinji vasi; Stariha Matija, posestnik v Sodinji vasi; Vidmar Martin, posestnik na Selih; Ivanetič Martin, posestnik v Črešnjevcu; Malnarič Ivan, posestnik v Vavpčji vasi; Krize Jakob, posestnik v Vavpčji vasi; Jakša Iv., posestnik v Prbišjah; Bukovec Ivan, posestnik v Semiču; Kralj Jernej, posestnik v Semiču; Štrukelj Ivan, posestnik v Starihovem vrhu; Šušteršič Josip, posestnik v Lipovcu; Klemenčič Jakob, posestnik v Praprotnu; Ivanetič Peter, posestnik v Sodinji vasi; Golobič Ivan, posestnik v Vavpčji vasi; Prešeren Štefan, posestnik v Vavpčji vasi; Golobič Ivan, posestnik v Vavpčji vasi; Meltz Al., posestnik v Čvišljarih; dr. Schreyer Erih, distriktni zdravnik v Kočevju; Krakar Jurij, posestnik v Grintovcu; Hönigman Ivan, posestnik v Mali gori; Pirc Francišek, gostilničar v Mošvaldu; Černe Alojzij, posestnik v Mali gori; Samide Josip, posestnik v Mali gori; Rupe Ivan, posestnik na Cesti; Oskrsništvo ubožnice v Kočevju; Oskrsništvo premoženja vasi Hrib; Fink Josip, posestnik v Čvišljarih; Trampuš Jurij, posestnik v Čvišljarih; Jaklič Josip, posestnik v Čvišljarih; Poje Leopold, posestnik v Čvišljarih; Knapfel J., posestnik v Oneku; Thaler Ferdo, posestnik v Oneku; Erker Josip, posestnik v Šalkovi vasi; Jaklič Ivan, nadučitelj v Gotnicah; Weber L., posestnik v Gotnicah; Ribnikar Adolf, vodja podkavske šole v Ljubljani.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe.

Letošnji občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske se je vršil v četrtek, dne 9. julija v veliki dvorani »Mestnega doma«. Udeležilo se ga je okoli 200 udov iz vseh delov naše dežele. Zborovanje je vodil družbeni predsednik, graščak in član gosposke zbornice Oton pl. Detela.

V svojem govoru je gospod predsednik najprej pozdravil mnogobrojno zbrane društvenike, zlasti pa zastopnika c. kr. dež. vlade dvornega svetnika grofa Chorinskega in vladnega svetnika pl. Laschana ter zastopnika deželnega odbora grofa Barba in odposlance družbenih podružnic. Iz letnega poročila — je rekel govornik — razvidite, da je družba v lanskem letu veselo napredovala in uspešno delovala v korist našemu kmetijstvu. Pred petindvajsetimi leti, ko se je pričela preosnova družbe in ko je prevzel tajništvo sedanji ravnatelj Pirc, je imela družba 600 udov in okoli 50.000 kron letnega prometa; umetna gnojila so se posredovala v naravnost malenkostni množini. Lansko leto pa se je oddalo 375 vagonov umetnih gnojil in drugih kmetijskih potrebščin, število udov je naraslo na 7000, denarni promet je pa presegel dva milijona kron. To so števila, ki sama govore glasno in jasno. Naš oratar se je takrat nabajal v bednem položaju. Leta 1884. se je sestala anketa, ki je začrtala pot novemu delu. Uspehi so danes vsakomur jasni. Kmečki stan se krepko organizuje in država je spoznala, da s podporo kmetijstvu služi eminentno državni koristi. Glavni odbor predlaga danes občnemu zboru važen predlog glede ustanovitve pokojninskega zaklada in o stalnem nameščanju družbenih uradnikov. Potreba takega zaklada je očitna in ni je treba posebej utemeljevati. Tudi država je spoznala to potrebo ter storila potrebne korake. Družba stori le svojo dolžnost nasproti uradništvu, če mu povodom cesarjevega jubileja 'ustanovi pokojninski zaklad. (Dobro klici). Obremenjeni se v ta namen družbeno posestvo na Poljanah, ki se itak namerava prodati, ker ne služi več svojemu namenu. Na dnevnem redu je danes tudi volitev novega predsednika. Po družbenih pravilih mora predsednik stalno bivati v Ljubljani, jaz pa sem se preselil na svoj stari grad na Gorenjskem. Poslavljam se torej danes od vas, izjavljam pa, da ostanem tudi v prihodnje zvest ud družbe ter da bom po možnosti rad pospeševal družbene namene, saj je kmetijska družba v ozki zvezi z mojim življenjem. Že leta 1869. sem postal ud družbe; leta 1875. sem bil izvoljen v glavni odbor; leta 1899. me je doletela izredna čast, da sem bil izvoljen za častnega uda, leta 1904. pa za predsednika družbe. Zahvaljujoč vas iskreno za vso naklonjenost prosim,

da me ohranite v prijaznem spominu. (Živio!) Letos obhajajo narodi širne naše države v zgodovini redek dogodek šestdesetletnega vladanja cesarja Franca Jožefa I. Tudi kmečki stan je poklican, da se hvaležno spominja tega dogodka, saj je bila za vladanja našega dobrotljivega cesarja odpravljena desetina in tlaka ter je tudi kmet postal enakopraven državljani; odpravljena je bila tudi zemljiška služnost in izvršila se je pravičnejša izravnava zemljiškega davka. Dežela kranjska je prej plačevala zemljiškega davka čez 900.000 goldinarjev na leto, vsled izravnave se je pa ta vsota znižala na letnih 600.000 goldinarjev. Spominjajmo se torej hvaležno cesarjevega jubileja in dajmo duška svojim čutilom: Bog ohrani in blagoslovi dobrotljivega cesarja, ki mu kličemo: »Slava, Hoch! — Zborovalci so se temu klicu svojega predsednika navdušeno odzvali. (Govor gosp. predsednika objavimo v celoti v prih. številki »Kmetovalca«).

Dvorni svetnik grof Chorinsky: Po naročilu gospoda deželnega predsednika pozdravljam občni zbor v imenu deželne vlade. Vlada z velikim zanimanjem sledi razvoju in uspešnemu delovanju kmetijske družbe, kar pač jasno dokazuje dejstvo, da se vlada v vseh srokovnih vprašanjih obrača do družbe in da ji pri centralni vladi skuša izposlovati čim večjo podporo. Zagotavljam, da se bo vlada vedno rada ozirala na želje, izražene od častite družbe. Z obžalovanjem smo slišali izjavo gospoda predsednika pl. Detele, ki se je odločil odstopiti od svojega častnega mesta. V imenu deželne vlade mu izrekam tem povodom iskreno zahvalo za ves trud in vso poštrevnost v korist deželne kulture; vlada se bo hvaležno spominjala njegovega trudoljubivega delovanja. Občnemu zboru zelim najboljšega uspeha.

Zastopnik deželnega odbora deželni odbornik grof Barbo je pozdravil občni zbor v imenu dežele kranjske ter izjavil, da deželni odbor polaga veliko važnost na delovanje družbe, ki v resnici uspešno deluje v korist našega kmetijstva.

Družbeni ravnatelj Pirc naznani občnemu zboru, da je pri današnjem zborovanju zastopanih več vnanjih kmetijskih družb in sicer: goriška, celovška, solnograška, dunajska in krakovska po gospodu predsedniku pl. Deteli, zagrebška, opavska, linška in lvovska pa po družbenem ravnatelju.

Ravnatelj Pirc je potem podal o delovanju glavnega odbora v letu 1907. naslednje poročilo: (Dalje prih.)

Razglas

o sprejemu gojenk v gospodinjstvo šole c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Meseca oktobra se otvori deseti tečaj gospodinjstvene šole, ki bo trajal 12 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom čč. gg. sester iz reda sv. Františka. Zavod je v posebnem poslopju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjstven knjigovodstvo ter v ravnanje z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privadijo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo,

t. j. sploh za vse, 30 K, ali za ves tečaj 360 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednjo obleko s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi priskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima ktera več obleke, jo sme prinesiti s seboj.

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šolo, morajo:

1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk;

2. znati čitati, pisati in računati;

3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave;

4. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške;

5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo

do 15. septembra t. l.

glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjstvo šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 15. julija 1908.

Listnica uredništva.

M. D. v Š. Svojevoljno ne smete odpeljati iz potoka vode, kajti to morete doseči le na podlagi vodopravnega postopanja, ki ga uvede na Vašo prošnjo okrajno glavarstvo.

I. A. na V. Mesarji nimajo nikakih predpisov glede določitve cen za razne vrste mesa in posameznih delov zaklane živali. Navada je, da mesarji manj vredne dele dajejo za priklado, ki se seveda po isti ceni plačuje kakor meso.

I. Z. v U. Če imate do steze po tujem svetu služnost, zato še nimate pravice stezo s peskom ali z gramozom posipati; vendar jo s košnjo trave smete spraviti v poraben stan le v toliki meri, kolikor Vas visoka in mokra trava resnično ovira pri vživanju pravice. Trava seveda ostane last tistega, čigaver je zemljišče.

V. K. v U. Vi morate tožiti na priznanje lastninske pravice in seveda dokazati, da je dotična parcela resnično Vaša, oziroma Vaša dedščina.

J. K. v Š. Poslano tršno listje ni napadeno od peronospor, temveč od precej nedolžne trsne listne pršice. Berite odgovor na 194. vprašanje v 10 št. letošnjega »Kmetovalca«. Trte se sade spomladi. — Vse drugo izveste pri c. kr. vinarskem nadzorstvu v Rudolfovem.

J. K. v U. Vaše vprašanje je zelo netočno, zato Vam ne moremo povoljno odgovoriti. Če na dotičnem svetu trava ne rase, razorjite svet, pognojite ga s hlevskim gnojem in vsejte oves, pod njega pa mešanico detelj in trav. Oves pokosite še zelenega in jeseni nato pognojite s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo. — Zdrav krompir brez kali se sme pokladati mladi govedi, in sicer pomešan z rezanico, ter je poleg njega pokladati močna krmila, kakor zdrobljen oves, otrobe, lanene tropine itd.

M. L. v D. Če ste prodali nepokošeno travo spomladi na travniku, je bila to za kupca špekulacija, in on je prevzel nevarnost izgube in ugodnost dobička. Taka kupčija se ne da razdreti.